

Élő nemzetköziség – élő hagyományok II.

A II. Internacionálé és munkásmozgalmunk

A nemzetközi munkásmozgalmnak az 1870-es, 1880-as években elért jelentékeny sikerei — az országoként megalkult önálló szocialista pártok és más munkásszervezetek kialakulása, a pártok többségében a kispolgári szocializmus háttérbe szorulása, a marxizmus térhódítása — létrehozták egy új nemzetközi munkásmozgalmat megalkotásának feltételeit. Internacionálé alakítására azonban nem csupán a forradalmi szocialisták törekedtek, hanem a reformisták is. 1889-re végeredményben egy időben hívták össze nemzetközi kongresszust Párizsban a francia possibilisták és az angol trade-unionok, illetve a német és francia forradalmi szocialisták. A marxisták által összehívott kongresszus mintegy 20 ország képviselői voltak jelen. A marxista irányzat vezetőinek Engels mellett August Bebel, Wilhelm Liebknecht, Jules Guesde-et és Paul Lafargue-ot tekinthetjük.

Az alakuló kongresszus Párizsban ülésezett 1889. július 14–20-a között. A küldöttek elutasították a possibilisták által összehívott kongresszussal való egyesülést. A háború kérdésében arra a következtetésre jutottak, hogy mivel a háborúk elválaszthatatlanok a kapitalizmus lététől, az ellenük való legeredményesebb küzdelem a szocializmusért folytatott harc. Állást foglaltak az állandó hadseregek megszüntetése és a nép általános felfegyverzése mellett. A jelenlévő anarchisták ellenében határozat született, amely hangoztatta a munkásosztály politikai pártja megteremtésének szükségességét és az általános választójog kiharcolásának fontosságát. Heves vita eredményeként végül is elhatározták, hogy a szocialista parlamenti képviselőket felhívják: folytassanak a munkásvédő törvényekért — a 8 órás munkanapért, a 14 éves aluliak munkájának megtiltásáért, a 18 éves aluliak munkaidőjének 6 órára való korlátozásáért, a természetbeni bérézés megszüntetéséért, a nők munkafeltételeinek megkönnyítéséért — szívs és következetes harcot. A kongresszus, a nemzetközi egység és szolidaritás demonstrálására május elsejét nemzetközi munkásünnepé nyilvánította és felszólította a világ proletárijait, hogy e napon sztrájkjal tüntetést követeljenek jogukat.

A magyarországi szociáldemokrata munkások politikai pártja a II. Internacionálé összehívásának az időszakában az Általános Munkáspárt volt, amely eredményei ellenére nem töltötte be egy igazán forradalmi szocialista vezető erő szerepét, sőt a párt programjai között mindinkább a polgári-demokratikus követelések kerültek előtérbe. A pártvezetőség ragaszkodott a reakciós államhatalom törvényeinek szigorú megtartásához, s a legalitás megőrzése érdekében háttérbe szorította a forradalmi elveket. Mégis, a párt vezetői csatlakoztak a II. Internacionálé megalakulásának tervéhez, sőt aláírták az alakuló kongresszust összehívó okmányt is.

Mind ez kétségkívül összefüggött azzal, hogy az internacionális eszmé mély gyökereket eresztett a magyar munkásmozgalmában, amely a gyengébb nemzeteket elavonó, a népeket megfosztó burzsoá nacionalizmussal a proletár internacionális szegzete szembe, mivel osztályhelyzete és ideológiája következtében nem a nemzeti, hanem az osztályszolidaritás vált a politikai eszmélés és szerveződés alapjává. A nacionalizmustól való elhatárolódás másik megkönnyítő

mozzanata a monarchiai és hazai munkásság soknemzetiségű jellege, ami a mozgalmi vezető gárda összetételében és politikai vonalvezetésében is tükröződött.

Az Általános Munkáspárt csatlakozásában nagy szerepe lehetett Frankel Leónak is, aki 1889 áprilisában látogatott Magyarországra és igen valószínű, hogy ő világosította fel a párt vezetőit az előkészületekről, megállapodva velük abban, hogy a marxista munkáspártok Internacionáléjával vállaljanak közösséget.

A II. Internacionálé összehívása jó alkalom volt arra, hogy a szocialista pártok fokozzák felvilágosító és szervező munkájukat. A kongresszusi küldöttválasztást össze lehetett kötni a szocialista eszmék terjesztésével és az egyes szervezetek közötti kapcsolatok megszilárdításával. Az Általános Munkáspárt vezetősége azonban nem élt eléggé a lehetőségekkel. A Népszavában is csupán egy felhívás jelent meg, a vezetőség egy iavaslat, hogy a párt, a szakegyletek, a vidéki városok munkásai közösen delegáljanak küldöttséget a párizsi kongresszusra.

De ez az egyetlen körlevél is mozgósította a munkás ellenzékét, amelynek egyik legradikálisabb csoportja, a budapesti cipésszervezet 1889. június 30-ára nyilvános ülést hívott egybe. A jelenlévők Julius Poppot, a bécsi cipésszervezők együletének vezetőjét felkérték a kongresszusra való képviselőtükre. Az összejövetelen először Till József szólalt fel. Rámutatott a magyar munkások tarthatatlan helyzetére, amelyen — úgymond — sem a kormány, sem a törvényhozás segíteni nem akar. A párizsi munkáskongresszust nagy jelentőségűnek ítélte. Egy Czinder Károly nevű cipész ugyancsak azt hangsúlyozta, hogy „nemzeti alapon mozogva a munkás sorsán segíteni nem lehet, erre nemzetközi szervezkedés szükséges...”

A Népszava 1889. július 14-én terjedelmes cikket közölt a II. Internacionálé megalakulásáról. A nemzetközi munkáskongresszus címmel, amelyben egyebek között a következőket olvashatjuk:

„A munkásosztályok nemzetközi szolidaritására való törekvés már magában véve egy (...) hatalmas lépés, mely sok évtized meddő munkáját szárnyalja túl.

Ez a szolidaritás közelebb viszi a népeket egymáshoz és egyesíti őket a mindnyájunk számára alkotandó munka bevezetésére. A nemzetközi munkás-törvényhozás követelése mintegy hitelesítője a munkásnépek nemzetközi szolidaritásának. A hatalmasoktól függ, hogy a jelenkor legfontosabb kérdése: a szociális kérdés, miként oldassék meg. Az összes országok munkásai ösztön, szabalon és bátran nyújtanak segítséget a kérdés békés megoldására, dacára annak, hogy békülékeny törekvésükért a reakció folyton rezsabályozza őket.”

A párt központi lapjának bizonyos tekintetben pozitív állásfoglalása is világosan jelzi a vezetés eszméi bizonytalanságát, megalkuvásra való hajlamoságát. A „hatalmasokban” és a „békés megegyezés lehetőségében” bízó pártot joggal nevezte az alakuló kongresszus munkájában a magyar párt küldöttelént ugyancsak részt vevő Frankel Leó „magyar királyi munkáspártnak”, s bírálta kongresszusi felszólalásában megalapozottan az ellenzéki beállítottságú Julius Popp cipésmester is, hangoztatva, hogy „a magyar munkásmozgalmom (...) elvi tekintetben erősen opportunistá és kompromisszumra hajló”

Ihrlinger Antal pártelnök viszont a magyarországi munkásmozgalm helyzetéről szóló beszámolójában elhallgatta a kormányt és a polgári pártokkal való elvtelen szolidaritást, miközben hamis képet festett a munkásmozgalm helyzetéről.

Ihrlinger Antal és Julius Popp hozzászólásai között mutatkozó eltérések felhívták a II. Internacionálé vezérkarának figyelmét az Általános Munkáspárt belső problémáira, s bár a források nem említik, a II. Internacionálé elnöksége feltehetőleg megbízta az osztrák munkáspártot azzal, hogy segítse át a magyarországi munkásmozgalmat e válságban.

Az osztrák szocialisták kellő időben nyújtott hathatós segítsége mérföldes eredménnyel járt: a régi vezetőséget eltávolították, s az 1889. szeptember 15-i pozsonyi értekezlet iránymutatása alapján Engelmann Pál vezetésével megkezdődött a szociáldemokrata tömegpárt kiépítése. Az 1890. december 7–8-án tanácskozó kongresszus — amelyet Engels levélben üdvözölt — a párt nevét Magyarországi Szociáldemokrata Pártra változtatta s elfogadta az Elvi Nyilatkozatot, amely most már félreérthetetlenül kimondta, hogy a munkásosztály célja a tőkés társadalom megszüntetése, a termelőeszközök köztulajdonba vétele, s hangsúlyozta a párt internacionális jellegét is.

Kitűnik tehát, hogy a II. Internacionálé alakuló kongresszusának eseményei rendkívül pozitív hatással voltak a hazai munkásmozgalm további fejlődésére. A magyar szociáldemokrácia ebben a szellemben szervezte tovább a munkásokat, de a történelem később bekövetkezett nagy erőpróbatételek, az I. világháború teherterelének súlya alatt összeomlott.

HEGYI ANDRÁS

Lédi Ferenc

Szilánkok

Ha elindulok, megtalállak még?
Jó szóra csókra biztos hálának
és másra is, ha megveted az ágyat.
Elfáradtam már nem megyek utánad.

Asszonyom, én kedvesem, te drága,
nézd urad, mert fényt öltött magára.
Ha sietek még elérhetek hozzád?
Lenyűzött bőröm szeretőim hozzák.

Így láss hát tisztán, ahogy anva szült,
a mindenséget bennem és az őr,
a semmi embert és a nazyszerűt.
Feszüljön meg és feltámadni küldjed.

Úgy hozzádszoktam, mint a hibáimhoz,
mert tévedés, hogy egymásnak vagyunk.
Nincs északtánk és nincs már nappalunk
és megértem: a marány egyre kínoz.

A jóágodtól távol vagyok,
a rosszázod nem érezte el,
Sorsomban már keresztben fekszel
s a szemem tükrét összetörted.

Elvűtted hát nagy jószómat,
megtarthatod a rosszaságom,
Elvisznek majd fekete lovak
a tavasszal vagy evők városon.

A tisztavirág-erdő, amit láttál,
erősebb volt az élőv halálnál.
Az a sok lenke nászát egyszer élte,
Megtehetnéd te is velem! Miért ne?

Figyelj! Amikor senkid nem lesz,
se mogorva, se mézes-kezdes,
akkor majd nézzél vissza rám
egy sóhajon át elhagyott imán.

Számoljunk el az arcvonásainkkal,
a nevetéssel és a haragokkal
addig ne vári a szívem holt és nincs dal,
Sebekkel jöttél, s jöttem nagyon sokkal.

Domján Gábor

A vár

Belesiklik a Séd vőgyébe
mint az úszó a medencébe
fenyvesekkel kiserpartra
házik zöld lánca hainalra
szikák töpvedt táncolása
a vidék —
fétén a távlat kék stókája
méltóságos magas magára
sétáltató csönd képeslapi kép

Zalán Tibor

Allapot-tanulmány

Majd egy asztalhoz ülsz
szemközt a mélységgel
Bort iszol — éviaratát nem ismered
és nyelveden az iz: ecet
Asztalod két oldalán a mélység
Kenyeret törzs
előerző morsáin látod: homok
Hátad mögött a mélység
Már nem jön el hozzád senki
Már hiába várnak
Hiába állsz fel végül

Ismeretlen ismerősök

A mozi nem tévé

Percekre látjuk őket, ott várnak bennünket az előcsarnokban, elveszik a kabátunkat a ruhatárban, leszakítják a jegyünket, helyre irányítanak a nézőtérre, elemlámpával világítva kaulazolnak a széksorok közé, ha a filmkezdésor elalszik a villany. Jegyszedők a moziiban. Kiss Lajosné tíz éve dolgozik a szeptedi Vörös Csillag Filmszínházban. Előtte...

— Nem dolgoztam. Már-mint, hivatalosan nem.
— Háztartásbeli...
— Részben stimmel, de én nemcsak a saját háztartásomban dolgoztam. Bejárónő voltam. És mostam is. Másoknak.
— Miért cserélt?
— Nem cseréltem én semmit! Délelőtt „bejárás”, este mozi.
— Tizenöt perc a beengedés. Mit lát a jegykezelő a közönségből?
— Nem csak tömeget. Tíz év alatt rengeteg arcot megjegyez az ember.
— Törzsvendégek?
— Ismerősök inkább, akik-

ről tudjuk, milyen filmeket szeretnek.
— A moziiban mindenki egyforma. Nem lehet kedves és kevésbé kedves néző.
— Az igaz, de az is, hogy nem mindenkinek örülünk egyformán.
— Kinek nem?
— Az olyan nézőknek, akik összetévesztik a mozit az otthoni televízióval.
— Hogyan kell ezt érteni?
— Ahogy mondom. Nem lehet — vagyis, sajnos lehet, csak nem illik — úgy beülni a nézőtérre, mintha odahaza, egyedül nézné a tévét. Elterpeszkedik, megjegyzéseket tesz, hangosan beszél, tökmagozik, szemetel. Bár nem hiszem, hogy ezt otthon is így csinálja.
— Azt mondja, kifizette a jegy árát ugyanúgy, mint a többi hatszáz néző.

— Éppen a többi hatszázra kell tekintettel lenni. A múltkoriban volt így egy anyuka a kisgyerekével. Végigszólta fennhangon az előadást.
— Mit tud tenni a jegykezelő?
— Rászól.
— Van foganatja?
— Inkább van, mint nincs! Nehogy bántuk már a közönséget, elvégre mi a nézőkért vagyunk, s különben is a rendesebb, kedvesebb vendég a több.
— Hányan tudják a nevet?
— Az enyémet? Azt hiszem, nagyon kevesen, de van olyan látogató — természetesen férfi —, aki rendszeresen kezét csókol. Amióta a Móra Ferenc Múzeumban a Filmtéka megindult, és a jegyeit árulom, „átjár” oda is. Azt mond-

ja, „drága asszonyom, nekem ugyebár mindig van jegy”.
— És „ugye-bár” van.
— Ugyebár van, nem ugyebár, neki sem jobban, mint másnak. Jaj, szegény, egyetemisták, mindig bajban vagyok velük.
— Nem szereti a diákokat?
— Dehogynem. A leghálásabb közönség. Csak az a baj, hogy amikor a jegyet árulom, legtöbbitüknek órája van, aztán, amikor az előadás előtt odaiönnék, nem jut nekik jegy. Százhusz darabot nem lehet szétvetni eladni.
— Gyermekkoromban mindig irigyletem a jegyszedő néni.
— Miért?
— Mert minden filmet megnézhet.
— Engem nem kell irigylelni.
— Nem nézheti?
— Nézhetném éppen, de tudja, amióta mozis vagyok, eszem ágában sincs.
— Mit csinál előadás alatt?
— Subaszövegét.
IGRICZI ZSIGMOND